

na další kontinenty a sjednocení terminologie podzemních orgánů napříč ekosystémy tak, abychom dokázali porozumět rostlinnému světu a rostlinnému pokryvu v jeho celistvosti, která právě všechny podzemní orgány zahrnuje. V posledních letech ale její houževnatost dokázala přetavit sen v cíl, na jehož dosažení intenzivně pracuje se skupinou spolupracovníků. Mimo jiné i v právě řešeném mezinárodním projektu a platformě sUnderfoot financované Německým centrem pro integrovaný výzkum biodiverzity (iDiv). Databáze CLO-PLA se výrazně promítla i do Jitčiny systematické knihy *Temperate herbs: an architectural analysis* (Academia 2018, recenze v *Živě* 2019, 2: LVI), která s použitím více než tisíce obrázků představuje bohatost vlastností a forem evropského rostlinného podzemí.

Jitka také velmi ráda o rostlinách píše, je autorkou bezpočtu popularizačních článků, jak se mohli již mnohokrát od r. 2000 přesvědčit i čtenáři *Živy*, píše blog pro Botanický ústav, ale také svůj osobní – samozřejmě převážně o rostlinách, ale i o vědě, vědecké práci a práci se studenty. Dále je autorkou výjimečné knihy *Těla*

3 Při přednášce během kurzu pořádaného Botanickým ústavem AV ČR a nazvaného *Go Belowground!* Nové Hrady (2018). Foto A. Bartošková

rostlin (Academia 2022), která – ze všeho, co se kdy objevilo ve světové literatuře – má nejbližší k tomu, co by mohlo být učebnicí funkční morfologie rostlin. Je v ní vše, přehledně a srozumitelně, je v ní plno schémat, ale rozhodně není učebnicově nudná. Snad se další knihy již rodí.

Není ale jen vědkyně, rostlinná ekoložka, ale též výtvarnice. A jako výtvarnici ji také fascinuje podzemní život rostlin a rostlinné osudy – pro radost i poučení je vášnivě ilustruje linoryty. Když nekope, ryje, jak sama říká. Vlastními linoryty doprovází svůj výše zmíněný blog, někdy i vědecké publikace a objevují se také v knize *Těla rostlin*. Zejména v kapitole o velikánech morfologické vědy, což z této kapitoly činí svérázného průvodce Jitčinou interpretací osobností, na jejichž práci chce navazovat.

Jitka je uznávaná vědkyně, profesionálka, publikuje, přednáší, vede studenty. Osobně je výjimečný, inspirativní, trpělivý člověk, lídr, který má na každého vždy čas, naslouchá mu, ukazuje směr, respektuje jeho vědecké zájmy i osobní potřeby. Jitko, ať ti nejen v podzemí svítí vždy jen slunce!

Srdečně gratuluje i redakce *Živy*.

Jana Velemínská

Nejen postavou velký pětasedmdesátiletý antropolog Jaroslav Brůžek

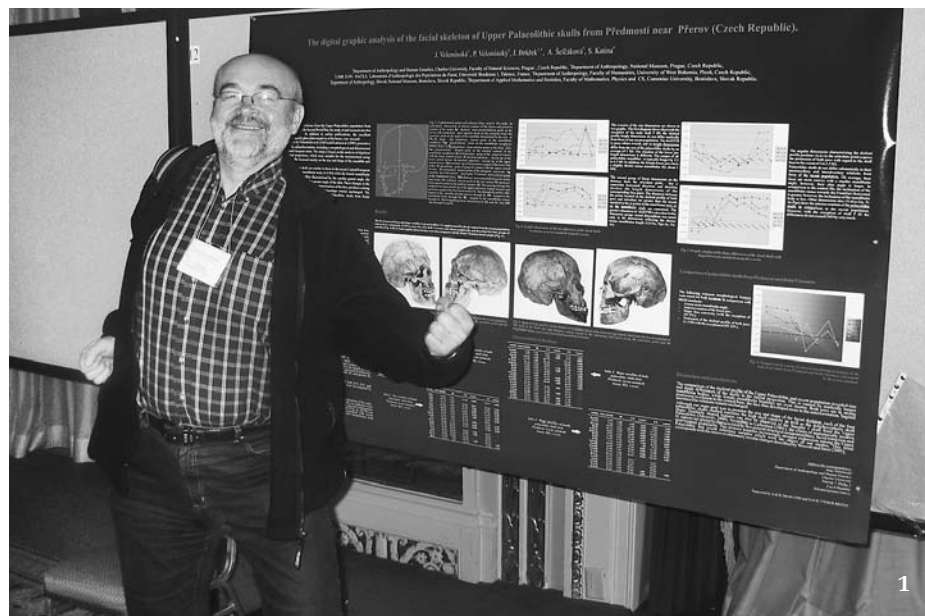
Dne 1. ledna oslavil významný český antropolog prof. RNDr. Jaroslav Brůžek, CSc., Ph.D., HDR, své půlkulaté životní jubileum. Narodil se r. 1949, podstatnou část života pobýval v zahraničí a posléze se stal velkou osobností antropologie, zanechávající výraznou stopu taktéž ve světovém měřítku. Od svých studií na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kterou dokončil s diplomem z oboru biologie se specializací v antropologii, se věnoval výzkumu v oblasti biologické antropolo-

gie. Bez nadsázky lze říci, že se mu tento obor stal nejen jeho chlebem, ale kromě cestování a gurmánství také celoživotním koníčkem. Jeho výzkum byl v počátečním období cílen do oblasti biomedicíny (2. lékařská fakulta UK, PřF UK), ale těžiště se postupně přesunulo do retrospektivní antropologie, která pokrývá studium morfologické variability člověka od paleolitu přes další prehistorická a historická období až po současnost. Přínos J. Brůžka lze dále zdůraznit na poli forenzních věd

a metodologie při odhadu osteobiografických ukazatelů podle lidské kostry.

Patnáct let svého velmi produktivního vědeckého života strávil na Univerzitě Bordeaux v pozici Directeur de Recherche (Laboratoire d'Anthropologie des Populations du Passé, PACEA, de la Préhistoire à l'Actuel, Talence), od r. 2006 byl také docentem Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni. Od r. 2008 působí jako docent a profesor na katedře antropologie a genetiky člověka PřF UK a je doposud jejím nepostradatelným členem. Nejen díky svým možnostem při dlouhodobém působení v zahraničí umožnil také doktorské pobyty pod dvojím vedením mladším kolegům, kteří jsou nyní vůdčími osobnostmi oboru. Jen namátkou lze v tomto směru zmínit prof. Viktora Černého nebo doc. Vladimíra Sládka. Osobní charisma, bystrost, humor a zároveň nekonfliktní a přátelská povaha činí Jaroslava Brůžka stále mladým a vyhledávaným zkušenějším kolegou, učitelem a školitelem v daném oboru.

Prof. Brůžek je autorem několika monografií, několika desítek kapitol v monografiích, více než sta přednášek na kongresech a symposiích, několika stovek vědeckých publikací, a tak jsou jeho scientometrické ukazatele obzvláště pro obor antropologie vysoké. Jeho výzkum byl podpořen mnoha tuzemskými i mezinárodními projekty (např. agentury GA ČR, Barrande nebo ECO-NET), zúčastnil se několikrát mezinárodních konferencí jako zvaný přednášející (invited speaker). Absolvoval mnoho zahraničních stáží a terénních pobytů v různých zemích (USA, Jihoafrické republiky, Mongolsku, Thajsku, Čadu, Nigérii, Francouzské Polynésii, Guadeloupu a v řadě evropských zemí). Především přehled jeho

1 Jaroslav Brůžek na mezinárodním kongresu Americké asociace fyzických antropologů (AAPA), Milwaukee, USA, duben 2005. Foto P. Velemínský

publikační činnosti v období pobytů na prestižních zahraničních pracovištích dokládá jejich vysoké zúročení pro odborný růst v oblasti paleoantropologie, bioarcheologie a forenzních věd. Snad největšího celosvětového uznání dosáhl právě v oblasti odhadu pohlaví na základě kostí. Bez citace jím vytvořených a ověřených metod klasifikace pohlaví na základě pánevních kostí se neobejde žádná významná světová učebnice kosterní antropologie. Tyto metody jsou vysoce robustní, vycházejí z metapopulace více než 2 000 pánevních kostí jedinců známého věku a pohlaví ze souborů identifikovaných koster 12 populací čtyř kontinentů, čímž byly odstraněny nevýhody subjektivního vizuálního hodnocení. Součástí nejen této jedné popisované publikace je i softwarový produkt, který provádí potřebné výpočty a výstupy. Postup má v současné době již několik stovek uživatelů po celém světě (např. Brůžek 2002). Coby člen Laboratoře 3D zobrazovacích a analytických metod se autorsky podílí na řadě studií analyzujících různé části lidského těla ve virtuálním prostředí, kdy se účastní nejen vývoje nových prediktorů pro odhad pohlaví, ale i dožitého věku forenzních případů nebo koster minulých populací. Jeho přínos je značný i v rámci 3D rekonstrukcí fosilních nálezů (např. Zlatý kůň, Régoudou 1), při hledání vývojových trajektorií obličeje využitelných v oblasti forenzních identifikací a při hledání dlouhodobě pohřešovaných dětí.

Pokud se týká monografií, prof. Brůžek byl např. spolueditorem díla *Early Modern Humans from Předmostí near Přerov: A new reading of old documentation* (Academia 2008), které představuje syntézu poznatků o svrchně paleolitickém souboru kosterních pozůstatků anatomicky moderních lidí z lokality gravettienského kulturního okruhu z Předmostí u Přerova. Jádrem monografie je analýza, konzervace a interpretace kolekce skleněných negativů prof. Jindřicha Matiegky a deníky hlavního objevitele prof. Karla Mašky, představující kulturní dědictví, které zbylo po zničení lidských pozůstatků v závěru druhé světové války. Obsahuje textovou část v podobě odborných studií, analyzujících dané fosilie v kontextu archeologických

2 Výzkum magdalenienké (mlado-paleolitické) kostry z francouzské lokality Cap Blanc, uložené ve Field Museum of Natural History v Chicagu.

Foto P. Velemínský

3 Z pracovní cesty. Nové Mexiko, 2010. Foto J. Likovský

4 Prof. Brůžek byl také spolueditorem významné publikace o výzkumu svrchně paleolitického souboru kosterních pozůstatků anatomicky moderních lidí z lokality Předmostí u Přerova (vydala Academia 2008). Z archivu redakce Živy

nálezů a moderních metodologických přístupů. Z výsledků lze zdůraznit, že v případě lidských koster z Předmostí u Přerova nejde o hromadný hrob, nýbrž o pohřební areál s postupným pohřbíváním.

Jaroslav Brůžek se často také podílel na výzkumu kosterních pozůstatků slavných osobností, jako tomu bylo např. v r. 2010, kdy se zúčastnil druhé exhumace těla Tycha Braha s cílem nalézt odpověď, proč

zemřel v relativně mladém věku. Již předchozí exhumace a studie vyvrátily spekulativní hypotézu o otravě. Podle výsledků daného výzkumu Tycha Braha s vysokou pravděpodobností zabil civilizací nemoči spojené s Forestierovým onemocněním (kostnatěním vazů a úponů šlach v oblasti páteře) a metabolickými problémy.

Prof. Brůžek je též velmi oblíbeným pedagogem a zároveň snad studenty nejméně vyhledávaným školitelem prací všech stupňů výše jmenovaného pracoviště. Pod jeho vedením bylo obhájeno několik desítek bakalářských, diplomových nebo disertačních prací. Lze vydvihnout vysokou úroveň těchto prací, kde se odráží jeho nápaditost při hledání původních témat, obrovský literární a vědomostní přehled a nesmírná záliba ve vyhledávání nových informací v jeho i příbuzných oblastech výzkumu. Mnohé z jím vedených diplomových prací byly publikovány v prestižních časopisech s impakt faktorem (*American Journal of Physical Anthropology*, *Forensic Science International* atd.). Jeho studenti doktorská studia nejen úspěšně ukončili, ale v současné době již často předávají nabyté dovednosti a zkušenosti dalším generacím, což je nejzásadnějším poselstvím všech univerzitních profesorů.

A nyní po jistě ne zcela vyčerpávajícím výčtu zásluh o náš milovaný obor antropologie si dovoluji osobnější gratulaci. Přejí za celou katedru antropologie a genetiky člověka PŘF UK a za další nejbližší spolupracovníky především pevné zdraví, spoustu energie, nových nápadů, neutuchající životní tempo, spoustu radostných chvil v rámci rodiny, typický životní optimismus a v neposlední řadě aby tě neopouštěla tvá všudypřítomná chuť na dobré jídlo i pití! Díky moc za to, co jsi pro naše pracoviště v místy složité minulosti udělal a i za to, co ještě uděláš! Máme tě rádi, jsi pro nás inspirací a těšíme se na další projekty, publikace, ale hlavně – na společně strávený čas.

S poděkováním za působení v redakční radě Živy a milou spolupráci se k blahopřání připojuje i redakce a redakční rada.

